Di emotzióngen

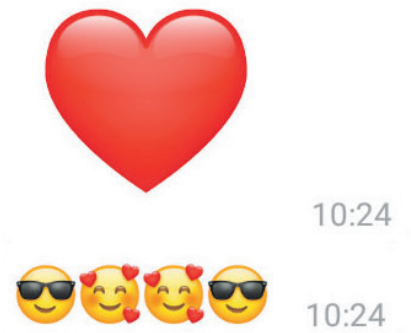

Soin konténtˈ lachan, haltn gearn, gaüln, soin zorne, schemense, stian letz, vörtnse, zittarn, inkìan, darschràkhan; machtz toal von lem von mentsch. Hintar anìaglaz von disan sachandar machtze a situatzióng boda mage khemmen vor üs, vo innzalt odar vo auzzalt. Schaugante å a khinn in di biage parìrtz ke 'z redet pinn oang, ziagante 'z maüle, 'z mövartze pinn hentla un pinn schinkhla. Un balbaraz nemparn, steabar gebundart åzoschauga dise naturàlege espresióngen. Vil vert anvétze ünsar laip rispùndart pitt ploaz emotzióngen azta umìnum üs izzese gemacht darzùar eppaz peng a kausa. Allar ünsar laip nimp toal, balda 'z hèrtz heft å zo mèkka mearar, dar atn khint sberar, an unrue pintetaz. Balbar soin traure attn ünsar mustàtz allz schauget nidarbart, dar viso fitztze, sobìa vor di aksln un di arm, allz lazztze gian. Haüt zo tage vor groaze situatzióngen (virus, kalamità, teremòtt) boda vürvången khnöpf laüt odar vor khlummane situatzióngen, azpe ma redat ke 'z magat auzvalln zo bokhénna in bolf odar in per, innzalt höarbar ke bar khemmen getrakk zuar dar vort un asó höarbar an zittrar, bar khemmen ploach, pensàrn zo inkìana; in anìagladar kaso pensàrbar nètt guat. Groaza un khlummana vort. Ünsar geböll iz nètt lai hèrta boróatet abezodarléscha ditza getüana. Åndarst khinta vür in an mentsch boda heft di votze, heft å zo hoka di geböll un di mimika von snabl håm bintsche zo tüana. Allz darléschtze abe balda dar zorn iz zorgånt. Èkko asó nütztma di emoticon – emoji di sèlln snebela insinamài attn tschellulàre balma hatt verte zo schraiba azpe di disénje von höln. Dise soinz di maskere von lem, un anìaglaz mentsch nütztze azpe pezzar 'z geaten destrar. Di schaülan lazzanse lai åschaung sovl azpe di schümman. Asó in dise zaitn bobar lem, izta eppaz bodaz auzziaget, un iz ke bar mochanaz nètt diféndarn azpe di månnen vodar preistòria. Ma ditza beråndre laüt von djar 2020 håmz vorgèzzt; asó mèkkpar pinn vaüst, bar zoang di zenn; 'z parìr ke daz letz mochat dekhan daz guat. Azma åschauget zèrte progrém in televisióng parìrnsa alle narràt. Alle genoatn baibar un månnen hokn, soin gebónt zo djukha pinn hent, lai eppaz zo reda o zo kontàra boda iz auzgevallt. Allz ditza abegeléara in nètz pazzt neméar. Gåntze trasmisióngen gemacht pitt getöatate laüt, insinamài di altn laüt boda lem alùmma in di haüsar mochan zornìrn baz åzoschauga, pezzar di dokumentàri von vichar boda lem in natùr bodase komportàrn pezzar baz di laüt. 'Z lem iz a gåntzez rècht. Haltn gearn odar patìrn. Khemmen auzgetrakk odar soin kondanàrt.

Un balda a tiabas a bòtta valltz auz ke a baibe khinnt zo mengla bartz hèrta soin daz sèll bosa auzpaitn afta sèll ler karége bosa håm gestèllt in alle di offentlesche pòst..... pinn khindar afti schoaz darzùar. Furse si o hatt genützt kissà biavl vert di snebela zo rüava hilfe in soi hèrfte. Disar senjàl o macht soin toal, zo geba votze berda neméar hatt votze.

A.G.

Istituto Cimbro
Kulturinstitut Lusérn
Tel. 0464-78.96.45
info@kil.lusern.it
www.istitutocimbro.it

KONKÙRS

Dar Kulturinstitut Lusérn macht bizzan ke dar hatt in sint auzonemma a mentsch alz Assistente amministrativo contabile. 'Z izta zait inn z'schraibase fin mittartage von vraita 3 von abrèl 2020.
Zo bizzasan mearar makma årüavan in KIL attn nummar 0464 789645.

CONCORSO PUBBLICO, PER ESAMI, PER L'ASSUNZIONE A TEMPO INDETERMINATO, DI UN ASSISTENTE AD INDIRIZZO AMMINISTRATIVO CONTABILE, CATEGORIA C, LIVELLO BASE, 1ª POSIZIONE RETRIBUTIVA
Il termine ultimo per la presentazione delle domande è fissato per le **ore 12.00 del giorno 3 aprile 2020**. Il testo del bando di concorso è pubblicato anche sul B.U. della Regione Trentino-Alto Adige-sezione concorsi- n. 9 di data 4 marzo 2020. Il testo integrale del bando di concorso e il fac-simile di domanda sono reperibili sul sito Internet dell'Istituto. Ulteriori informazioni possono essere richieste all'Istituto cimbro-Kulturinstitut Lusérn (Tel.0464/788019 - fax 0464/788201)

AN LIBAR ÜBAR LUSÉRN

Dar Kulturinstitut süacht a mentsch boda mochat schraim an libar übar Lusérn. Zo tüana ditza makma schaung bazta håm geschribet åndre un mocht leng panåndar allz. In libar bartnda khemmen gelekk o schümmane foto, alte un naüge. Berdasen höart zo tüana ditza mage schraim in Kulturinstitut un schikhan soin curriculum vitae pittnan khurtzan prodjèkt khödante bia dar machat di arbat. 'Z izta zait innzogeba di domånda fin di **zböve in tages von vraita 27 von lentz 2020.**

Zait vor üs in disa sber zait

In questi giorni di chiusura delle vostre biblioteche, potrete continuare a leggere accedendo al prestito digitale sulla piattaforma MLOL (MediaLibraryOnLine), la più grande collezione di contenuti per tutte le biblioteche italiane. Per accedere dovete essere iscritti ad una biblioteca pubblica del Sistema Bibliotecario Trentino e avere un account.
La biblioteca di Luserna è chiusa al pubblico ma la bibliotecaria è in servizio e, per avere informazioni, potrete scrivere una mail a luserna@biblio.infotn.it
E, visto che la raccomandazione è quella di stare a casa, vi consiglio un piccolo capolavoro edito da Keller, "Perché il bambino cuoce nella polenta" della scrittrice romena Aglaja Veteranyi. Un viaggio attraverso la vita, una storia magica, un libro straordinario consigliato anche da Dacia Maraini.

In di tang boda iz augespèrrt lai allz, di bibliotèke un di schualn o, un bodaz khint gevost alln üsåndarn zo stiana huam, nètt zo giana ummar azma pròpio nètt hattzan mengl umbrómm ma ristschàrt zo darkrånkha un zo macha darkrånkhan di åndarn o, hånne gevuntet bichte un dèstar ziang ar zo lesa djornél un libadar vodar piattaforma digitale MLOL (MediaLibraryOnLine).
Ma mage lesan di tagesdjornél un ploaz åndre djornél, darzùar soinda ploaz libadar vor alle, khindar un groaze.
Zo giana drinn, mochtma soin inngeschribet in a bibliotèk vodar provìntz un dena machansaz an account. Azzaren nètt hatt, makar schraim a mail dar bibliotèk vo Lusérn un dena bartnsaz innschraim.
I, in dise tang da huam, håm gevuntet an schümman libar boda hatt konsildjàrt di Dacia Maraini, a groza belesa schraibaren. Dar hoazt "Perché il bambino cuoce nella polenta" vodar schraibaren rumena Aglaja Veteranyi, auzgedrukht von Keller Edizioni un übarsetzt vodar Emanuela Cavallaro.
I, balden hån zornìrt zo lesa, hånnemar gevorst baz vor a stòrdja 'z bart soin ummana pittnan söllan titl. 'Z izmar khent in sint moi vatar boda hatt gemischt da süchan pult obar in heart vor urn in an groazan khezzl un miar hattamar gemacht di vort, i pinme hèrta gevörtet azzarse vorprenn. Insómma, i hånnen genump ombrómm dar hattmar parìrt huamesch.
Defàti, biz ånka iz a stòrdja von an gelèba bait von moi, hånne gevuntet moine vort vo khinn, moine intrüam aft daz sèll bode berat khent un bode hettat geböllt lem vo groaz, di meravédja afte naüng schümman sachandar boda 'z lem, alle tage, zoagetaz azpar lirnen schaung un vennense. Disar libar iz a viazo durch 'z lem.
Èkko, azzar nètt boazt baz zo tüana, lest, disan un åndre libadar, kontàrt stòrdje in khindar, schauget di bèlt auz von vestar, un alle tage, alle di moméntn bodar lazzt gian in pensìaro, machtar an viazo ena zo giana auz von haus.
An månat geat bahémme, dena barpar bidar åhevan zo loava un zo lamentàranaz vodar zait bodaz menglt zo stiana pitt ünsarn laüt un zo pensàra atz üs. Èkko, nützpar disa zait bobar nètt håm gesüacht ma bobaraz mang gòdarn, stianante stille.

(n.g.)

Dar hümblring dòpo in temporàl

I halt ke alle gedenkhpar benn, tra in sèksunzbuantzekh un in draitzekh von otóbre zboatausankhunachtzane, dar temporàl Vaia un darzùar dar birblbint boda iz gerìft obar alln in Triveneto un hatt gemacht toate un an groazan schade. Laidar ünsar Zimbar Earde o hatta gevånk de mèzo, lai inn in Vesan soinda khent umgemèkket sintzekhtausankh mètre kube gehültz, ma Lusérn o hatta sontàrt pitt achtzekhtausankh mètre kube umgedjukht. Però Lusérn un Leve soin lai intervenìrt zo nemma in di hent di situatzióng un håm augenump ettlane manèkkar (di meararstn vert imprese vodar ünsar earde) zo maga putzan au di beldar in da khürtzarste zait boma mage. 'Z gehültz boma mak aunemmen khint getrakk un vorkhoaft in gåntz Beleschlånt un in åndre lentar o, azpe Österraich un Slovenia. Alla disa arbat hatt gemacht såmmln in a djar alùmma in sintzekh vor-hundart vo allz 'z holtz boda iz khent nidargemèkket, vil mearar in confronto vo åndre saitn. Nonostånte allz saibarsan nonet auzkhent, allz 'z gehültz boda est iz a dispositzióng hatt gemacht gian nidar di prezzi boda soin gånt vo sèchtzekh/sintzekh a zen, odar mindar o, èuro a tonnellata, ditza hatt zuargezoget di tschinésan o boda bölln an gebìnn. Darzùar alle dise èlbar danìdar soin dar djüst pòst vor di coleotteri scolitidi, boda machan di öala untar in schintln un spetar di kössan boda khemmen auz vrèzzan 'z holtz. Dar lest långe iz gest khalt un molkat ma, azta di månat boda khemmen beratn bermar un trükhnar, beratnda ploaz kössan boda gianatn zo schupàra daz gesùnt holtz o un ditza berat a groazar schade, èkko ombrómm ma mocht schaung zo putza daz vaul holtz o. 'Z izta zo khöda infine ke di èlbarn pinn burtzan haltn panåndar di earde, dòpo daz sèll boda iz vürkhent soinda vil saitn boda ristschàrn slavìn un smottamenti. Vor ditza dòpo augeputzt mochtma schaung zo setza di tschümpla in alle di saitn boma hatt mångl. An lestn però di stadjóng turistica iz gånt gerècht, di kamoündarn håm gekhånt richtn her allz un nå bazta khön di esperti, ånka azzar hatt mengl soi zait, dar balt bart krescharn un bart vürkhemmen no pezzar baz vorånahì, grazie inar naüge biodiversità, a peste earde un stercharste burtzan.

Gabriele A.

Quarantena, alle da huam

In di lestn tang, ormài soinz khennt bochan, dar presidente von consiglio Giuseppe Conte hattaz an earstn gipittet un spetar gischafft z'stiana da huam, zoa zo limitàra di diffusióng von "corona virus", azpe dar boazt sichar alle, a virus, boda iz khent zuar vodar Cina un iz nå zo vånga da gåntz bèlt un mearar baz alle 'z Beleschlånt. 'Z izzaz khennt khött z'stiana alle in quarantena, da huam ena zo giana auz un ena z'sega niamat. Sinamài vil boténg håm gispèrrt un vil laüt soin khennt geschikht da huam ena z'arbata. Un allz ditza a boch vor dar sait nå zo lesa disan djornàl.
'Z iz loune stian da huam un ma böllat gian auz zo divertìrase pinn tschelln, però oltre zo maga vången in virus, ristschàrtma zo gebanen vürsnen in ünsarn paréntn. Vor ditza un vor rispetto von dökhtür o, boda arbatn 24 urn attn tage zo macha khemmen gisùnt di laüt.
Un pròpio durånte disar quarantena izmar khent in sint ke bar nützan alle ditza bort però vil, un i o, bizzan nètt vo bo 'z khinnt un umbrómm ma khött asó.
Da earst bòtta 'z bort iz khennt ginützt in viartzante secolo, durånte dar sbartz pèste, balda di laüt boda håm giböllt gian in di Repubblica vo Venezia, soin an earstn khennt inngispèrrt vor viartzekh tang z'sega bisa beratn darkrånkht odar nètt. Ditza iz khennt gimacht vor di barkn boda soin khennt von lentar boda sa iz gest di pèste o. Disa krånkhait hatt gitöatet an groazan toal laüt in Euròpa un in da gåntz bèlt. Di quarantena, spèrrn inn di laüt vor viartzekh tang, iz khennt o ginützt vor ändre krånkhaitn azpe di lebbra, dar colera un daz gel viavar.
In Englånd o izta khennt gimacht a quarantena vor di vichar azpe hunt un khatzan. Umbrómm sa soinse givörtet ke di vichar boda soin khennt von an åndarn lånt, hebatn gimak prengen di rabbia in lånt.
Asó alle di vichar håm gemocht an earstn khemmen inngispèrrt vor sèks månat, z'sega bisa soin gest gisùnt. 'Z iz però sa vo zbuantzekh djar boda ditza sachan khinnt niméar gimacht, umbrómm alle di vichar zo halta da huam vången a kart von veterinàrdjo, boda iz gischribet bisa soin gisùnt odar nètt. Vil vert di astronàutn o, dòpo azza soin gånt attn må odar ummar pa bèltn, balsa khemmen bidrùmm, khemmen gilekk in quarantena.
I speràr azta di laüt azpe i, boda nètt håm gibizzt vo bo 'z khinta ditza bort, håm gilirnt eppaz naügez un billaz lai gidenkhan ke, ånka az mage soin loune mochan stian da huam, iz zo khemma auz vo disarn situatzióng pellar boma mage.
Ünsarn non håmsen givorst zo giana in kriage, üs vorsansaz lai zo stiana da huam attn kanapé.

An gruaz,
Samuel Pedrazza